

Kā noklūt holandiešu cietoksnī

Edgars Koškins,
zvērīnāts advokāts,
advokātu biroja *Vilgerts*
partneris

Vienmēr saviebjos, kad man lūdz uzrakstīt kaut ko par trastiem un savu aktīvu saglabāšanu, konfidenciali-

tāti, mantošanu un citiem aspektiem, kas saistīti ar grūti vai viegli nopelnītās mantas turēšanu drošībā. Varbūt tā ir tikai mana individuālā pieredze, bet vidusmēra vai

pat visnotaļ turīgs latviešu uzņēmējs paklausās par trastiem, savēlki pieri grumbās un vairāk par šo tēmu jautājumus neuzdod. Vietējie paradumi liek palikt pie vecajām

vērtībām, t. i., visu maksimāli pierēģistrēt uz sava vārda un cerēt, ka nekas nenotiks un pat nāve apies ar likumu. Vai arī paslēpties aiz eksotisku valstu uzņēmumiem un

gaidīt, vai Finanšu ministrija, KNAB ziņojumu iedvesmota, kārtējo reizi mēģinās izveidot eksotisko un oficiāli *nomelnoto* valstu regulējumu, lai palielinātu caurspīdīgumu un nodokļu ieņēmumus.

Šādai attieksmei pret *radījumiem* ar nosaukumu *trasts* ir daži primārie izskaidrojumi. Pirmkārt, mūsu tiesiskajā kultūrā trasts tā īsti nekad nav bijis iedzīvīnāts, jo tas nāk no relatīvi attālās angļu-sakšu tiesību sistēmas un faktiski mūsu tiesību kultūrā ir svešs. Otrkārt, ir tik grūti iedomāties, kā tas strādā, un vēl grūtāk – uzticēties Malta, Džersijas, Singapūras, Britu Virdžīnu salu un citu jurisdikciju speciālistiem. Vai nu tas ir tālu, vai arī, atvainojos par politisko neko-reaktumu, tur droši vien dzīvo tikai blēži. Tas nekas, ka pasaulē ir milzīgi daudz trastu lietotāju, bet ko lai dara – ar mums tas tik vienkārši nedarbojas.

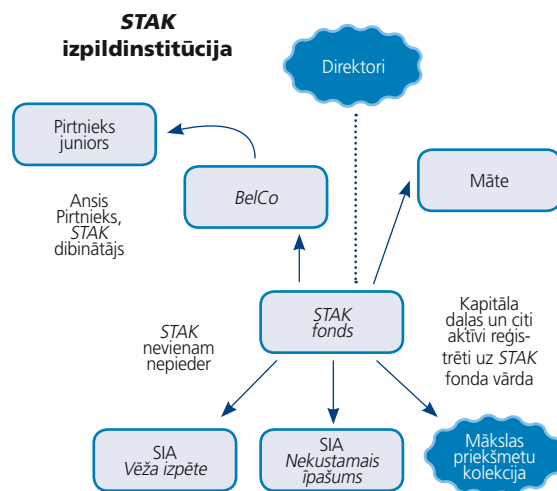
Trastveidīgais nīderlandiešu fonds

Lai nebūtu atkal jārauc piere par tiem pašiem jautājumiem, parunāsim par gandrīz vai kaimiņiem no kontinentālās Eiropas – nīderlandiešiem. Holandiešu juristi mēlo, ka gandrīz visiem Nīderlandes turīgajiem uzņēmējiem ir izveidots *radījums* ar nosaukumu *Stichting Administratiekantoor* jeb *STAK*. Latviskojot tas būtu apmēram šādi – fonda administrēšanas kantoris jeb vienkārši fonds (sauksim to par *STAK* fondu). Ja jau tādi solidi cilvēki kā nīderlandieši izmanto *STAK*, varbūt tas var būt gana labs instruments arī latviešiem?

No saviem pirmsāku-

miem *STAK* fonds ir evolūcionējis visnotaļ garu ceļu. Kādreiz tas pildīja ierobežotu labdarības organizācijas formas funkciju, kas noderēja, piemēram, Sarkanā Krusta cēlo mērķu īstenošanai. Mūsdienās to lieto arī lielas korporācijas, piemēram, daļu savu akciju nodod *STAK* fonda pārvaldībā, bet ekonomiskā labuma guvēji ir korporācijas darbinieki, kuri nevar piedalīties korporācijas ak-

nesniedz atskaites. Treškārt, rūpīgi plānojot *STAK* fonda darbību, tas noder arī kā ilgtermiņa ieguldījumu instruments, kas ļauj efektīvi atsavināt aktīvus faktiski ar nulles nodokļu sekām un, protams, ievērojot darījuma diskretumu. Ceturtkārt, tas, kas tiek iedots *STAK* fondam, arī pieder *STAK* fondam līdz pat brīdim, kad šis aktīvs ir atsavināts vai kad fonds tiek likvidēts.

cionāru sapulcēs. *STAK* fonda vadību ieceļ korporācija, un *STAK* labuma guvējiem nav nekādas teikšanas par lēmumu pieņemšanu.

Tagad lēnām pārejam pie *STAK* fonda tehniskās puses un praktiskā pielietojuma.

STAK fonda izveidošana un struktūra

Pirmkārt, *STAK* fonda galvenie uzdevumi un sūtība turīgo cilvēku dzīvē ir konfidencialitāte un aktīvu aizsardzība. Otrkārt, Nīderlandē *STAK* fonds, ja tiek saprātīgi un pareizi izmantots, nemaksā nekādus nodokļus un pat

STAK fondu dibina tāpat kā jebkuru citu fondu – aiziet pie labiem nīderlandiešu juristiem un iztērē kādus 1000–2000 eiro par struktūras un nodokļu analīzi, tad atvēl vēl kādus 1500–2500 eiro fonda dibināšanai. Tiek pieņemts lēmums, sagatavoti statūti un ieceltas pārvaldes institūcijas. Dibinātājs var būt gan pats turīgais latviešu uzņēmējs (teiksim, Ansis Pirtnieks), gan arī jebkurš cits, piemēram, advokātu birojs, ja par varītēm jau agrīnajā stadijā gribas noslēpt Pirtnieka identitāti. Jebkurā gadījumā dibinātāju vārdi nav publiski pieejama informācija.

STAK statūti kā jau visi statūti regulē fonda darbību, mērķus un pārvaldi. Visnotaļ svarīga sastāvdaļa *STAK* uzņēmē ir direktori, kas juridiski pārvalda fondā ieguldīto un pieņem lēmumus. Klasiskajā modeli par direktoriem kļūst holandiešu algotņi – profesionāli direktori, kuri faktiski kalpo savam klientam un to pašu dara vēl arī citos neskaitāmos fondos un uzņēmumos. Bet izvēles iespējas ir neierobežotas. Par direktoru (vai direktoriem) var kļūt arī pats Ansis Pirtnieks, Anša advokāts vai bērnības draugs, dēls vai pat sievas plastikas ķirurgs. Lai tikai būtu uzticība, kas bieži vien ir ekskluzīva parādība veiksmīga uzņēmēja dzīvē. Direktoru sastāvu var variēt jebkurās kombinācijās.

Kad ir uzņēmēts *STAK* skelets, sākas pats interesantākais, proti, naudas un aktīvu ievietošana fondā. Arī šeit viss ir vienkārši. Pirmkārt, fonda kontā var tikt ieskaitīti naudas līdzekļi, kas var palikt gan kā nauda, gan arī tos var izlietot jau konkrētu aktīvu iegādei. Otrkārt, fonds var pārņemt īpašuma tiesības uz faktiski jebkura veida aktīviem. Vistipiskāk tās būtu uzņēmumu kapitāla daļas un akcijas, bet tie var būt arī nekustamie īpašumi, mākslas darbi un jebkas cits.

Jāsaprot, ka aktīvu nodošanas fakts nav iluzors un fiktīvs akts. *STAK* fonds ir juridiska persona, kas pārņem īpašuma tiesības uz tai nodotajiem aktīviem un atšķirībā no kapitālsabiedrības neizsniedz akcijas, kuras ļautu nodotos aktīvus *paņemt* atpakaļ. Zem *STAK* fonda nav kaut kādas dibinātāju vai tamlīdzīgas sapulces vai

TRASTI

īpašnieku institūcijas, kas varētu nobalsot par nodoto aktīvu pārņemšanu atpakaļ. Vēl vairāk – dibinātājiem principā ir aizliegts gūt samaksu no fondam nodotajiem aktīviem. Aktīvi ir fonda īpašumā un pārvaldībā, un direktori ar tiem rīkojas saskaņā ar fonda statūtiem un mērķiem.

Labuma gūšana

Šajā brīdī *vidējais* Ansis Pirtnieks sarauktu pieri grumbās un prātotu: kas tad tajā visā ir tik simpātisks? Simpatiski ir tas, ka *STAK* fonds var izdot kaut ko tādu, ko angļi sauc par *depository receipt*. Lai nebūtu ilgi jādomā, kā to korekti pateikt latviski, nosauksim to par tiesību uz ekonomisko labumu (TUEL) akcijām (cerams, ka tiesību teorētiķi un holandiešu juristi piedos). TUEL akcijām ir viens mazs noslēpums, proti, pirmajā mirklī tās šķiet samērā nevarīgas, jo nedod iespēju piedalīties balsošanā un lēmumu pieņemšanā un faktiski nav saistītas ar juridiskām īpašuma tiesībām uz *STAK* fonda aktīviem. Tajā pašā laikā šīs akcijas dod tiesības pretendēt uz ekonomisko labumu no *STAK* fonda. Atcerēsimies piemēru par korporāciju, kas savu akciju kopumu iegulda *STAK* fondā un TUEL akcijas izdala darbiniekiem. No vienas puses, darbinieki *ne-maisā gaisu* korporācijas akcionāru sapulcēs. No otras, ja *STAK* fonds saņem dividendes no akcijām, tas naudas līdzekļus var izmaksāt darbiniekiem saskaņā ar TUEL akciju skaitu un motivēt viņus strādāt uzņēmuma interesēs. Un tas ir tikai viens *STAK* fonda piemērošanas piemērs.

Ansis Pirtnieks *STAK* fonda labuma guvējus varētu strukturēt pēc sirds patīkas un ņemot vērā nodokļu izmaksas. Labuma guvēji var būt jebkas un jebkurš: fiziskas vai juridiskas personas no jebkuras valsts, vai tā būtu Latvija vai Nauru republika.

Praktiskais piemērs un nodokļu sekas

Iztēlosimies, ka Ansim Pirtniekam vēl kopš deviņdesmitajiem gadiem ir uzkrājies lērums naudas, kas daļēji atrodas nodokļu paradīzē bankas kontā, piemēram, *Belizas* sabiedrībā (*BelCo*), daļēji ir ieguldīts Latvijas vecmeistaru gleznās un nekustamajos īpašumos, kas tiek turēti zem Latvijas SIA (*SIA Nekustamais īpašums*) *jumta*, kuras īpašnieki ir noslēpti aiz klasiskajiem *ofšoriem*. Šos aktīvus Pirtnieka kungs uzskata par drošiem un ar viņa personību publiski nesaistītiem. Tomēr pēdējās oligarhu likstas un kopējās tendences liek viņam domāt, ka drīz eksotiskajās salās vairs nevarēs paslēpties. Saguruma un dzīves pieredzes nomākts, viņš vēlas it kā neiespējamo – paturēt aktīvus nākotnei un tuviniekiem, bet vienlaikus arī uzlabot kopējo aktīvu tēlu un drošības pēc šķirties no īpašuma tiesībām, tomēr saglabājot faktisko kontroli. Pirtniekam

ir vēl daži sapņi. Viņš ir noticējis Latvijas jaunajiem zinātniekiem, un domājams, ka ar viņa finansējumu Rīgas laboratorijās tiks atklātas prostatas vēža zāles. Dzīves norietā gribas izdarīt labu darbu un, iespējams, veikt dekādes darījumu, ja šis pētījums būs veiksmīgs. Arī tuvu cilvēku Pirtniekam nav daudz – viens labi audzināts dēls Pirtnieks juniors un māte, kura diemžēl nespēj par sevi parūpēties un ir izmitināta veco ļaužu pansionātā Austrijā.

Mākslas priekšmeti, *SIA Nekustamais īpašums* kapitāla daļas un nauda tiek ieguldīta *STAK* fondā. *Nekustamais īpašums* turpina godīgi funkcionēt, maksāt 15% UIN Latvijā un tālāk jau izmaksāt dividendes uz *STAK* fondu, turklāt no 2013. gada 1. janvāra Latvija, visticamāk, nepiemēros 10% UIN ieturējumu dividendžu izmaksai. *STAK* fonds un Nīderlande dividendes uztvers kā pasīvu ienākumu un nepiemēros nekādus peļņas nodokļus. Uz to brīdi *STAK* fonda TUEL akcijas jau atradīsies *BelCo* un mātes rīcībā. Daļu no gūtajām dividendēm *STAK* fonds nosūtīs mātei, lai segtu pansionāta izmaksas. Vēl daļu *STAK* fonds aizskaitīs uz *BelCo*, no kuras Pirtnieks juniors tieši vai netieši saņems dividendes. No tām viņš godīgi nomaksās 10% pārējo un tē-

rēs savas ģimenes vajadzībām. Gandrīz vai lieki piebilst, ka *STAK* fonds no pārskaitījumiem nodokļus neietur.

Mākslas priekšmetu kolekcija tiek izstādīta *Gaismas pils* telpās desmit gadus, līdz *STAK* fonds izlemj tās tālāko nākotni. Fonds arī turpina papildināt kolekciju ar jauniem mākslas priekšmetiem. Visbeidzot, *STAK* fonds iegulda naudu SIA *Vēža izpēte*, kļūst par šīs SIA kapitāla daļu īpašnieku, un tiek sākti pētījumi. Ja tie būs veiksmīgi, *STAK* fonds, iespējams, pēc gadiem pieciem pārdos SIA *Vēža izpēte* kapitāla daļas. Šim darījumam arī nebūs nodokļu seku, jo Nīderlandē tas nekvalificēsies kā aktīva uzņēmējdarbība. Iegūtie naudas līdzekļi tiks novadīti TUEL akciju turētājiem vai arī paturēti fondā.

Noslēgumā

Iespējams, Ansis Pirtnieks, dzīves un stresa izmocīts, trīs gadus pēc visas struktūras izveides nomirs ar sirdstrieķu. Paliks sērojoši draugi, tuvinieki un lērums parādu, bet *STAK* fonda labklājību tas, visticamāk, neietekmēs. *STAK* fonds un tā aktīvi nebūs saistīti ar Ansi Pirtnieku un viņa mantojuma masu. Neviena nezinās, kas slēpjas aiz TUEL akcijām; TUEL akciju reģistrs, iespējams, glabāsies bankas seifā Bermudās. Pirtnieks juniors desmit gadus pēc *STAK* fonda izveides un ieceres varēs izlemt, vai visu fondā uzkrāto saglabāt un atstāt nākamajam paaudzēm, vai arī pārvērst skaidrā un notriekt kazino. Uzticības jautājums vienmēr paliek aktuāls. **F**

STAK FONDS NODROŠINA KONFIDENCIALITĀTI UN AKTĪVU AIZSARDZĪBU, NEMAKSĀ NEKĀDUS NODOKĻUS UN NESNIEDZ ATSKAITES.